

מבט על, גיליון 681, 1 באפריל 2015

הכלכלה הסינית לאן? בעקבות כינוס הקונגרס הלאומי הסיני 2015

גליה לביא

בעוד העולם נתון במשבר פיננסי מתמשך, גם סין מתמודדת עם אתגרים משמעותיים, העתידים להשפיע על ההתמודדות הגלובלית עם המשבר. האטה בצמיחה, בועת נדל"ן ושחיתות בשלטון, הן רק חלק מהנושאים, שמעסיקים את הממשלה הסינית כשהעולם עוקב בדאגה אחר אופן התמודדותה עמם. לאחרונה נקטה סין שתי פעולות שהגבירו את חששות המשקיעים מכך שהיא עלולה לגלוש להאטה. האחת, היא הורדת יעד הצמיחה לשנת 2015 לרמה של 7 אחוזים בלבד, לעומת צמיחה של 7.4 אחוזים בשנת 2014. האחרת, היא הפחתת ריבית שנייה בתוך תקופה קצרה. כלכלנים רבים ספקניים אשר לעמידה של סין ביעד הצמיחה של 7 אחוזים בשנה וממליצים על עידוד הצמיחה בעזרת הקלות במדיניות המוניטרית ופרואקטיביות רבה יותר במדיניות הפיסקלית.

בתגובה, סין משדרת מסרים מרגיעים. בתחילת מארס 2015 התקיים בבייג'ינג הכינוס השנתי של הגוף המחקר של סין – הקונגרס העממי הלאומי (NPC). בכינוס השתתפו כ-3,000 צירים מרחבי המדינה, דנו באתגרים העומדים בפני הכלכלה השנייה בגודלה בעולם ושרטטו את קווי הפעולה הנדרשים על מנת לעמוד ביעדים שהציבה הממשלה. ראש הממשלה, לי קה-צ'יאנג (Li Keqiang), הופיע בפני הקונגרס והתייחס להאטה הצפויה בקצב הצמיחה השנתית. הוא הדגיש, כי הצמיחה הגבוהה של סין בשנים האחרונות אינה מתאימה יותר להמשך התפתחותה, כאשר סין עוברת מכלכלה מבוססת ייצוא לכלכלה שפונה לצריכה המקומית. לדבריו, הצמיחה המתונה, היא ה"נורמלי החדש" שאליו יש להתרגל, ובמסגרתו סין תנסה לאזן בין צמיחה יציבה לבין ארגון כלכלי מחדש. הצמיחה צריכה להיות איכותית יותר ובת-קיימא ולממשלת סין יש מספיק כלים ויכולת לתמרן את כלכלתה, שכן בשנים האחרונות סין נמנעה ממהלכים קיצוניים לטווח הקצר. בנוסף ליעד הצמיחה, ראש הממשלה ציין מספר יעדים נוספים לשנת 2015, וביניהם: יעד הגירעון הפיסקלי שיועלה ל-2.3 אחוזים מהתמ"ג (עליה של 0.2 אחוזים לעומת השנה הקודמת), מדד המחירים לצרכן יישמר על 3 אחוזים, שעור האבטלה יישמר על 4.5 אחוזים לכל היותר, והיקף הייבוא והייצוא יועלה בכ-6 אחוזים. כמו כן, הממשלה שמה לה למטרה לצמצם את פליטת המזהמים הגדולים.

לדברי ראש הממשלה, על סין לפעול בהתאם לעקרונות "ארבע האסטרטגיות המקיפות" ("Four Comprehensives"), שטבע נשיא סין, שי ג'ין-פינג. מונח זה נועד לבטא את מחויבותו של השלטון לטפל באופן מקיף בבנייה של חברה, שמשגשגת במתינות, בהעמקת רפורמות, בקידום של שלטון החוק ובשליטה קפדנית במפלגה. על מנת להבטיח את אותה צמיחה מתונה, הממשלה מתכוונת לפעול במספר מישורים וביניהם: הממשלה תמשיך ותעודד את המגזר הפרטי ואת הביקוש המקומי – דוגמה לכך ניתן לראות בהתייחסותו של ראש הממשלה למגזר הנדל"ן, באומרו שהממשלה מעודדת את הציבור לרכוש בית ואפילו שניים, בתקווה ששוק הנדל"ן יראה צמיחה יציבה בטווח הארוך; בנוסף, הממשלה תנקוט אסטרטגיית "היפתחות" ("Opening Up"), לפיה ייפתחו יותר אזורים סחר חופשיים, כדוגמת אזור הסחר החופשי בשאנגחאי ויינתנו שירותים פיננסיים להשקעות חיצוניות.

בהקשר זה ראוי לציין את הבנק האסייתי להשקעות תשתית (AIIB), שהושק בשנה שעברה בבייג'ינג. למרות הכחשותיה הנמרצות של סין, הבנק האסייתי נחשב כמתחרה בבנק העולמי וכאלטרנטיבה שמאיימת על מעמד ארצות הברית שהיא עד כה הגורם הבלעדי שמספק מימון גלובלי. למרות אזהרות שהעבירה ארצות הברית לבעלות בריתה, לאחרונה זכה הבנק האסייתי בתמיכת מדינות כמו בריטניה, צרפת, גרמניה ואיטליה, גם ישראל חתמה השבוע על בקשת הצטרפות לבנק האסייתי ואוסטרליה בוחנת בימים אלו את האפשרות להצטרף אליו.

גם בתעשייה ובחקלאות, הממשלה הסינית מתכוונת להמשיך ברפורמות ולהעמיקן. בהקשר זה הושקה התכנית "אינטרנט פלוס", שמטרתה לעודד חדשנות ולשלב תעשיות מסורתיות עם האינטרנט על מנת לשדרג מודלים עסקיים ולהמריץ את הצמיחה. ראש הממשלה הודיע גם על אסטרטגיית "יוצר בסין 2025", שבמסגרתה תוקם תכנית בת שלוש שנים לעידוד התחרות וליצירת פריצות דרך בתעשיות מתקדמות כגון רובוטיקה, ציוד לתחומים כמו הרכבות והים ורכבים עם אנרגיה חדשה. שתי התכניות הללו שמות דגש על הצורך בעידוד החדשנות ובשיפור היעילות. לצורך כך, הממשלה מתכוונת להוריד חסמים ולקדם את התחרות בשוק. בנוסף, ראש הממשלה הבטיח להגביר את זכויות ההגנה על קניין רוחני (IPR); בהקשר הבינלאומי, ממשלת סין מתכוונת להמשיך ולפעול לפיתוח כלכלי בין-אזורי ולחיזוק קשריה עם מדינות העולם באמצעות יוזמת "חגורה אחת, דרך אחת" ("One Belt, One Road"), שעוסקת בהקמת דרך המשי היבשתית והימית. היוזמה יצאה לדרך בשנת 2013 והשפעתה הכלכלית מוערכת ב-21 טריליון דולר, כשהיא מכסה אוכלוסייה של כ-4.4 מיליארד איש ב-26 מדינות ואזורים. המיזם צפוי לחזק רבות את הסחר הבינלאומי ואת השפעתה הכלכלית של סין על מדינות אסיה, אירופה וגם אפריקה.

ראש הממשלה הוסיף ואמר לקונגרס, כי הצמיחה הכלכלית היציבה תושג על ידי תמיכה חזקה במדיניות, כלים מוניטריים גמישים והזדמנויות עבודה רבות יותר. בנוסף, הוא טען, כי על הממשלה להפחית את הסחבת ולהמשיך לבצע רפורמה במיסוי, במימון ובהשקעות על מנת להמריץ את השוק ולפנות את הדרך לזימות. הוא סיכם את דבריו ואמר שהשגת היעדים השנתיים, שסין הציבה לעצמה, תתרום רבות להשגת "שתי מטרות המאה" של סין: האחת – לסיים את בנייתה של חברה שמשגשגת במתינות, עד לחגיגות המאה להיווסדה של המפלגה הקומוניסטית בסין, שיתקיימו בשנת 2021; השנייה – להפוך את סין למדינה סוציאליסטית, מודרנית, משגשגת, חזקה, דמוקרטית, מפותחת מבחינה תרבותית והרמונית. וכל זאת, עד לחגיגות מאה השנה להיווסדות הרפובליקה העממית של סין, בשנת 2049.

השווקים לא נשארו אדישים להכרזות הללו של ראש ממשלת סין. מיד עם התפרסם ההודעה על הורדת יעד הצמיחה השנתי ל-7% בלבד, הגיבו השווקים בירידות שערים, כאשר הבורסות בשאנגחאי ובהונג קונג רשמו ירידות שערים של 0.95% ו-1.3% בהתאמה. לאחר התגובה הראשונית הזו, הגיע תורן של העליות, בעקבות דבריו של ראש הממשלה הסיני בנוגע למרחב בתמרון שיש בידי הממשל, שהעלו את הציפיות למתן הקלות נוספות על ידי הבנק המרכזי של סין. אנליסטים צופים שהעליות יימשכו במהלך שנת 2015, עם המשך התמיכה הממשלתית וההשקעה הצפויה בתשתיות כמו בדרך המשי.

האם סין תצליח להתגבר על המכשולים שבדרך ולמנוע האטה? המשימה אמנם נראית לא פשוטה, אבל סין כבר הוכיחה בעבר את יכולתה לפעול ביצירתיות ולהתגבר על מכשולים מורכבים. די אם נבחן את קצב ההתפתחות של סין במהלך 30 השנים האחרונות, על מנת להבין שסין אינה פועלת על פי ה"ספר" שהעולם המערבי מכיר. שיטת הממשל הסינית אמנם יוצרת הגבלות מסוימות על המגזר העסקי, אך מנגד, מאפשרת להניע תהליכים ולצעוד קדימה בעוצמה. היכולת הזו וכן גישה לכמות עצומה של הון, הן המפתח לצמיחה ולחדשנות, שעשויות להמשיך ולהצמיד את סין קדימה.